

47338

Božja pot
Materi Božje

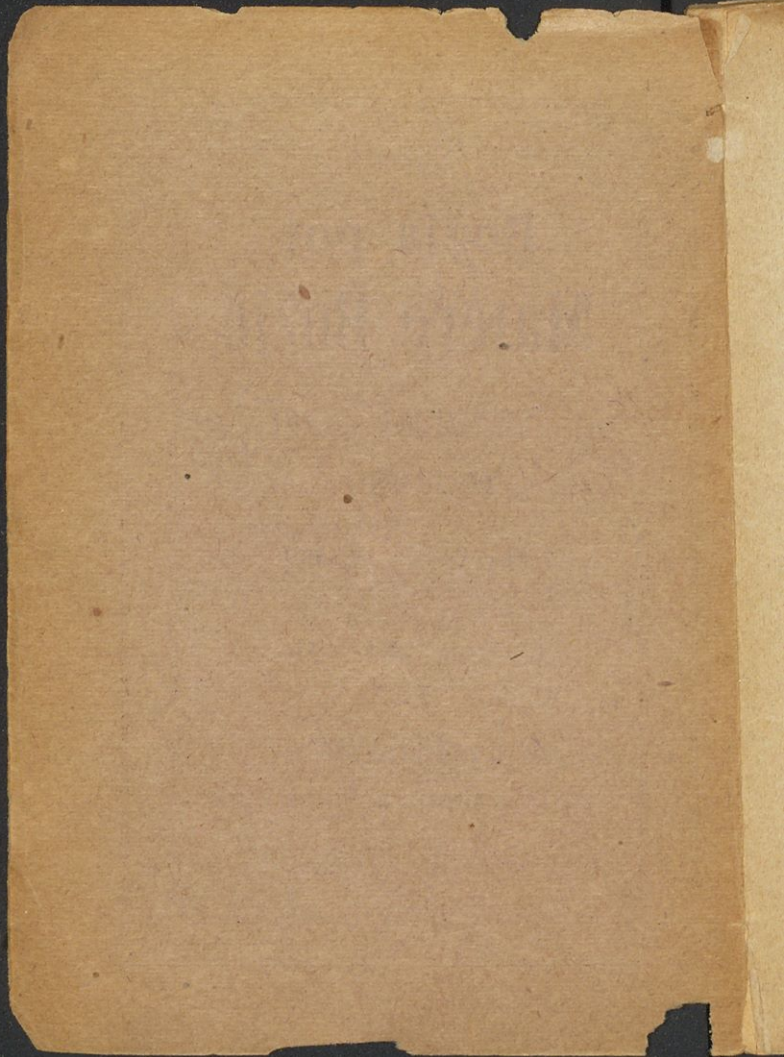
na
Šmarni gori
pri Ljubljani.

Spisal S. K.

Cena 24 vin.

V Ljubljani 1906.

Založil in prodaja Anton Turk.

Pogled na Šmarno goro in Šmartno.

Božja pot Materi Božje

na Šmarni gori
pri Ljubljani.

Spisal S. K. *Čutman*

Jan Urhovec

V Ljubljani 1906.

Založil Anton Turk, knjigar.

Cena 24 vinarjev.

47338

D. (25. 4. 35.)

030029394

Natisnil A. Slatnar v Kamniku.

Na goro, na goro,
na strme vrhé!
Tja kliče in miče
in vabi srce.

M. Vilhar.

Ze pred več sto leti ponašala se je naša mila slovenska zemlja z lepim številom gradov in še z lepšim številom cerkvâ in cerkvic. Kakor gradove stavili so tudi cerkve najrajši na prijazne gore in griče. Dandanes pa leži večina teh gradov v prahu in razvalinah, le cerkve so ostale in se dvigajo kakor že nekdam v zračne višine, da oznanjajo slavo in čast Vsemogočnega, slavo in čast Matere Božje in slavo in čast tega ali onega svetnika. Mnoge cerkve so postale že v davnih časih, mnoge pa v novejših časih božji poti, katere verniki leto in leto obiskujejo z veliko vnemo.

Največ božjih potov je posvečenih Materi Božji, in sicer ne le na Slovenskem, ampak tudi drugod. Komu niso znana imena Višarje, Marijino Celje, Lourdes (Lurd), Petrovče, Ruše, Brezje, Marija na Blejskem jezeru in še druga.

Prav znana in mnogo obiskovana je tudi božja pot Matere Božje na Šmarni gori.

Romarja, ki je prišel do Ljubljane, pelje pot eno uro do Št. Vida; od tukaj ima do gore pol ure, a da doseže cerkev vrh gore, treba mu je hoditi zopet dobre pol ure. Kdor se pa rajši posluži vlaka, pelje se do železniške postaje Vižmarje; od tukaj ima do vznožja gore pol ure.

O Šmarni gori se zares lahko reče, da je ponos celi kranjski deželi. O cerkvi vrh gore se govori, da je takorekoč krona vseh Marijinih prelepih cerkev po naši preljubi domovini, katere daleč po svetu oznanujejo pobožnost naših pradedov.

Da, pobožni so bili naši pradedi! — Mnogo lepih cerkev so sezidali in posvetili našim patronom, posebno onim, ki so se trudili v prvih časih krščanstva in našim prednikom oznanjevali sveti evangelij. Toda nobeden presrečnih prebivalcev svetih nebes nima toliko svetišč, — kakor jih ima naša ljuba Gospa in Kraljica, preblazena Devica in Mati Marija. Samo na Kranjskem je približno dve sto cerkev in kapelic posvečenih naši nebeški Materi. Največ teh cerkev je bilo zidanih že v starih časih. Da je bila zidana ta ali ona cerkev, povzročili so ali čudeži ali pa kakšne prikazni. Lahko se reče, da je bilo večinoma nekaj nena-

vadnega, kar je povzročalo zidanje teh Marijinih svetišč.

Čemu pa so naši pradedje stavili Mariji svetišča ravno na gore in griče? Čemu si je izvolila Božja Mati premnogokrat ravno strmine, po katerih se pride le z velikim naporom?

Predno si ogledamo in opišemo Šmarno goro, pogledajmo, kaj bi znal dozdevno biti vzrok Marijinih božjih potov na visokih gričih in strmih gorah.

Ako si Marija voli visoke hribe, kjer nam hoče biti posebno milostna, nas nebeška Mati hoče s tem opomniti in vzpodbuditi, naj se pogostoma oziramo k njej, naj se zaupno zatekamo k njej. Kdo izmed odraščениh še ni izkusil, kako mračno, rekel bi, kako temno je včasih v njegovi duši? Nadloge in skrbi nas tarejo in godi se nam premnogokrat, kakor mornarjem v temni noči. Kako se ti razvesele, ko zagledajo svetilnik, kateri jih svari pred prikritimi pečinami in jim kaže pot v varno zavetje. Tak svetilnik nam je v dušni temoti visok grič, na katerem se svetli cerkvica, v kateri biva Marija in nas vabi k sebi v varno zavetje. V hudih stiskah, kadar si že sami ne vemo pomagati in tavamo kakor v temni noči, oziramo se kot verni kristjani nehote na hrib in zdihujemo k nebeški Kraljici.

Marijina božja pot na hribih nas kliče, da mislimo na dobro svojo Mater.

Nadalje hoče Marija, ki nas vabi k sebi na hribe, da premišljujemo večne resnice, katerih prispodoba so hribi. Saj mora biti prvi namen pobožnega romanja k Mariji vselej ta, naj nam Marija izprosi pri Bogu to milost, da vedno bolj in bolj spoznavamo večne resnice, jih verujemo in se tudi po njih ravnamo. Še le ako si prizadevamo, da bomo po spoznanih večnih resnicah živeli, nam bo Marija kot dobra priprošnjica v lastnih in tujih potrebah izprosila božje pomoči.

Katere večne resnice nas pa uče hribi?

Visoki hribi se dvigajo od zemeljskih tal kvišku proti nebu. Tako nas učijo, naj svojega duha povzdigujemo proti nebu; saj vemo, da ta solzna dolina ni naš dom, da je le gori v nebesih naš Oče, da je le gori v nebesih naša Mati, da so le gori v nebesih naši bratje in naše sestre. Hribi nas učijo, da se naj povzdigujemo proti večnim nebesom ter se trudimo, da prispemo na svoj pravi dom.

Kadar zapuščamo dolino in stopamo vedno višje na goro, zapuščamo tudi ljudi, ki nočejo ali ne morejo iti z nami. Povrh se odpovemo marsikateri že vajeni ugodnosti, premagovati moramo napor in trpeti

moramo žejo, lakoto in vročino. S tem pa si nabiramo pri Bogu in Mariji zasluženje in spoznavamo, kako so zasluženje in dobra dela potrebna k izveličanju in kako je treba zatajevanja na poti proti nebesom.

Kadar smo dospeli na vrh hriba, ohladi in oživi nas čisti zrak, okrepečuje nas mir, ki je na Mariji posvečeni gori. Vse to pomiri tudi naše srce in pripomore mnogo, da bolj zbrano, bolj pobožno molimo in bolj prisrčno vzdihujemo k svoji nebeški Materi.

In ko stojimo na visoki gori, pa gledamo in premišljujemo božjo vsemogočnost in modrost nad nami, okrog nas in pod nami, mar ne bomo spoznali, kako majhni, kako revni smo. Vendar pa bomo tudi lahko ponosni, da smo veliki in imenitni, kajti vse te neštete, veličastne stvari je vstvaril vsemogočni Bog le zavoljo nas. To spoznanje nas sili, da naj molimo z vsemi močmi in častimo in hvalimo mogočnega Stvarnika, ki nas je povzdignil nad vse zemeljske stvari in vstvaril vse le za nas. To premišljevanje nas napeljuje, da služimo le njemu in vse stvari vporabljamo kot njegove le tako, kakor je njegova sveta volja.

Na ta način so gore in hribi, na katerih si je nebeška Kraljica izvolila svoja svetišča, za nas res in po pravici modri

učeniki. Že sveto pismo nam pripoveduje, da je naš Gospod rad hodil na goro in na gori molil sam. Zato se le ozirajmo zaupljivo na Marijo, obiskujmo v svojih bridkostih in težavah svete, Mariji posvečene gore, in sicer kadarkoli nam je mogoče, da tam gori, bližje svetih nebes, pobožno molimo in se nebeški Materi priporočujemo v svojih potrebah. Zatorej:

Na góro, k Majki Božji tja me vleče
srce bridkostno, žalosti trepeče;
tam, pravi, pred podobo milostno
težave svoje potožilo bo.

Kot dete stega k materi ročice,
tako v naročje blažene Device
me žene, da potožim ji gorjé,
ki le prehudo tlači me in já.

Tam gor studenec teče tolažilni,
jéz okrepčaven tugi je presilni;
zato le tjekaj žene me srcé,
da Materi razkrije vse željé.

Zato tje gori v materno svetišče
z menoj hiti naj, kdor tolažbe išče;
saj ona nam pomoč sprosila bo,
nadloge srčno da prenašamo.

Kakor je bilo že enkrat rečeno, je krona vseh Marijinih cerkev na Kranjskem ljubezniva Šmarna gora.

Ako se iz bele Ljubljane obrnemo proti severni strani na Gorenjsko, vidimo na levem bregu deroče Save, dobri dve uri nad Ljubljano, goro, ki kipi proti nebu, sredi lepega polja, zelenih travnikov in temnih, hladnih gozdov, kakor kraljica med podložniki, kakor mati med svojimi otroki. Nemci imenujejo to goro Grosskahlenberg. V starih listinah se bere jedino ime Kahlenberg ali tudi Gallenberg. Kdaj so pristavili besedico „Gross“, se ne ve. Gotovo so hoteli Nemci s tem pristavkom Božjo pot na Šmarni gori ločiti od Božje poti na Homei pri Kamniku, katero zovejo Kleinkahlenberg.

Pobožni Slovenci pa so dali ti gori veliko lepše in primernejše ime. Imenovali so jo „Sveta Marijina gora“, iz česar je polagoma postala kratica „Šmarna gora“.

Kdaj in kako se je začela ta Marijina Božja pot, ni gotovo. Kakor o mnogih imenitnih Božjih potih ni gotovih virov o njihovem začetku, tako se tudi o začetku Šmarne gore pripoveduje le v ustnem izročilu, da je Marija potovala na to goro. Še zdaj se kaže skala, na kateri je počivala. Gotovo je, da je prišla Marija če že prej ne, vsaj takrat na goro s svojimi milostmi, ko so jo tukaj začeli častiti verni kristjani. Na skali so namreč sezidali majhno zna-

menje. Dalje pravi pripovedka, da je šla Marija po počitku na vrhunec gore in da je tukaj pustila podobico svojega vnebovzetja. Kmalu za tem so ji pobožni častilci na gori postavili majhno kapelico, v njo pa podobo Marijinega vnebovzetja kot spomin njenega prečudežnega prihoda na Šmarno goro.

Koliko je resničnega na tej pripovedki — gotovo je, da je Šmarna gora res lepa in primerna, da se je nanjo postavilo sveetišče Marijinega vnebovzetja. Kakor vemo iz popisa Marijinega življenja, bil je njen grob na Oljski gori. V tem grobu je tako rekoč le „počila“, kajti po kratkem počitku je bilo njeno presveto telo vzeto v nebo. Skala torej, katero nam kažejo pri znamenju kot „Marijino počivalo“, opominja nas na grob, v katerega so apostoli položili njeno preblaženo telo, ki je po kratkem počitku šlo sklenjeno z dušo v višavo, v nebo.

Šmarna gora ima dva vrhunca, dve glavi. Na enem vrhuncu je Marijin sedež, katerega zaljša lepa cerkev, posvečena preblaženi Devici.

Verni Slovenci so se kmalu prepričali o dobrotah, katere so tukaj na tej gori po Marijini priprošnji prejemale tako obilno. Kdor je prišel na Šmarno goro in je Marijo

prosil kake milosti, gotovo jo je dobil. Kakor drugod na Marijinih Božjih potih so tudi na Šmarni gori Marijini častilci prejemali razne duševne in telesne milosti. Slavni kranjski zgodovinar Valvasor piše, da je cerkev naše ljube Gospe na Šmarni gori obilno obiskovana zavoljo mnogoterih čudežev, ki se godijo gori.

Šmarna gora je na ta način že od starodavnih časov sloveča Marijina Božja pot. Pač res ni lahko za ta namen primernejšega kraja. Gora je kakor vstvarjena, da gleda cerkev ž nje daleč okoli po deželi. Pa kakor v prejšnjih časih pride še tudi zdaj vsako leto veliko tisoč pobožnih romarjev na Šmarno goro in prosi Marijo pomoči in tolažbe v raznoterih nadlogah tega življenja. Pisana in ustmena izročila so priče, kako si je nebeška Kraljica izvolila ta prelepi kraj kakor v poseben studenec svoje materine ljubezni, kjer deli milosti in blagoslov Božji. Bog je očitno že dostikrat pokazal svoje posebno dopajenje nad molitvami in priprošnjami v Marijino pomoč zaupajočih vernikov. In ravno to večkrat prečudežno uslišanje vabi semkaj vsako leto velike trume vernih in pobožnih Slovencev.

Že v začetku te knjižice se je povedalo, kako daleč je do gore, ako se vzame

v poštevi pot iz bele Ljubljane. Popotnik, ki je trdnih nog, potrebuje pičlo uro od znožja do vrhunca gore. Na njo se lahko pride po raznih potih, vendar so trije najnavadnejši. Jeden je od savskega mosta od Ljubljane ali od juga; drugi pot je od gorenjske strani ali severa, a tretji je od vzhodne strani. Vsi trije poti se zedinijo v sedlu obeh vrhunccev, od koder je še skoraj četrt ure hoda do vrha in združeni vodijo do romarske cerkve. Severni pot je tudi kolovoz. Tukaj se lahko bolehavi romarji tudi pripeljejo do cerkve častit nebeško Kraljico.

Tu in tam so po strmih potih postavljene klopi, da si romar lahko malo odpočije in si obriše pot z obraza; tudi srce si lahko pripravi, da se v duhu zbran bliža Kraljici nebes in zemlje. Da bi kdo ne zašel, postavljeni so na znamenitnejših krajih kažipot, kipi ali znamenja, ki kažejo, da je romar na pravi poti. Objednem ga napekujejo tudi k pobožnosti in ga pozdravljajo: „Bog te sprejmi! Marija te pozdravlja!“

Tam, kjer se v sedlu med obema vrhuncema združijo poti, zagledaš v bližini in sicer nekoliko na strani znamenje, ki je imenujejo „veliko soboto“.

Ta kapelica je zgodovinskega pomena. Za časa prestanih turških navalov v naše

dežele se je pogosto zgodilo, da je Turčin planil črez mejo, predno je bila pripravljena cesarska vojska.

Ljudstvo si je moralo v takih slučajih samo pomagati. Napravljalo si je trdnjave med obzidjem okoli cerkve, delalo tabore, skladalo na najvišjih gorah in hribih grmade, da je moglo približevanje divjega Turka naglo kakor blisk oznaniti na vse strani.

Tabori so bili dobro zavarovani kraji; delali so jih na kakem griču, sploh v kraju, kamor se je sovražnik težko približal. Ako je imela cerkev dobro obzidje in je stala na mestu, kjer je bilo mogoče dolgo se braniti Turka, izpremenili so naši predniki hišo božjo s pokopališčem vred v tabor in so tam čakali sovražnika. Tu sem so znašali ljudje svoje blago in svoje premoženje.

Kadar se je bližal Turčin, zažgali so grmade; od hriba do hriba je plamenela žalostna novica. Možje so zgrabili za orožje; ti so se oborožili s sekirami, kiji in kosami; oni zopet z meči, sulicami, tolkači in porati, tretji s puškami, vsak kakor je mogel. V tabor so bežali starčki, žene in otroci ter goreče molili za zmago, za srečo borivcev. Na obzidju, na braniku in v zvoniku pa so stali hrabri možje in krepki mladeniči. Borili so se tem srditeje, ker ni bila le njim, ampak tudi ženam in otrokom smrt ali

sužnost gotova, ako bi Turki premagali tabor. Pogosto se je braniteljem posrečilo, odgnati Turka in pobiti bežočega sovražnika. Kakšno veselje je vladalo takrat v taboru! Z obzidja in iz zvonika so pozdravljale žene, so hvalili starčki vračajoče se zmagovite junake. Kako prisrčna je bila zahvalna molitev za odvrnjeno nevarnost! Pesem pravi:

Pridrla je vojska iz turških krajin,
smrt spremlja jo in razdejanje;
naš Triglav je videl iz jasnih višin
veliko nadlog, pobijanje.

Slovenec se smrti noben ne boji:
zmagati ali pa pasti!
Meč krepko vihtel je, prelival je kri,
križ rešil iz turške oblasti.

Sosebno v petnajstem stoletji so ljuti Turki neusmiljeno ropali po Kranjskem, požigali mesta in vasi, morili kristjane ali jih gonili seboj v strašansko sužnost. Šmarna gora je bila utaborjena. Ob turških stiskah privreli so ljudje iz okolice, da, celo iz Ljubljane ter se izročili Materi Božji v varstvo. Turk je nekoč izvedel, da je velika množica ljudstva zbežala pred njim in se zbrala na gori; brž udere za ljudstvom, da bi tudi na gori moril in ropal in zlasti mladino vlekkel seboj v sužnost. Ljudstvo vidi, da

se krvoželjni Turk že bliža vrhuncu gore. Vse zbegano in prestrašeno začne klicati Marijo na pomoč: „O Marija, usmili se nas! — O Marija, pomagaj nam! Reši nas nesrečne smrti!“ — In Marija ne zapusti svojih otrok, ampak jih usliši. Prodirajoči Turki zaslišijo nakrat nadzemeljski glas, katerega je bil nekdanj slišal tudi Savel: „Kaj me preganjaš?“ Prestašeni obstrmé, obstojé in zbeže nazaj. — Stara pripovedka pravi, da je po Božjem privoljenju Marija poslala svetega Ahacija z ognjenim mečem zoper strahovite in nasilne Turke, ki so potem zbežali v dolino in se valili skozi Gorenjsko po Kokriški dolini naprej na Koroško. Godilo pa se je to ravno na sv. Ahacija dan o poldvanajstih. V spomin tega čudežnega rešenja vernega ljudstva iz sovražne stiske zvoni na Šmarni gori poldne še vedno o poldvanajstih. Nekdanj je bil na sv. Ahacija dan velik shod na Šmarni gori. Kapelica se imenuje „sveta sobota“, ker je bržčas Marija ravno na soboto rešila svoje verne in ljubljene otroke pred strašnim klanjem.

Od znamenja „svete sobote“ na severni strani je puščavica svetega Antona. Če je kje temu svetniku pripraven kraj, je gotovo tukaj. Tihota, samota in oddaljenost od posvetnega hruma, v kakršni je sveti

puščavnik samotaril, je posneta tukaj prav očitno. Naslikan je v človeški velikosti na les, zamišljen in sloneč, kakor bi hotel govoriti k srcu: „Preljubi romar, zapusti prazne mestne homatije, otresi prah pozemeljskega šuma in posvetnih skrbi; povzdigni se večkrat v tihi samoti na perutih ponižne molitve k svojemu Bogu v nebo!“ — Podoba je v primerni skalnati votlini. Zunaj te skalnate puščavice visi zvonček na visokem drogu, ki ga romarji radi zvonijo, da se priporočujejo svetnikovi priprošnji.

Ako prideš do sv. Antona, si že prav blizu romarske cerkve. Nekoliko na desno od puščavice greš po širokih stopnicah, ki te peljejo pod precej velik obok, nad katerim je nekaj malih stanovanj. Skozi velika vrata prideš izpod oboka na pokopališče pred cerkev.

Na jugo-vzhodni strani romarske cerkve stoji na presno slikana, precej velika kapelica žalostne Matere Božje. V njej je oltarček s podobo Matere Božje sedem žalosti. Kakor naša nebeška Mati v svetosti visoko presega vse svetnike, tako presega tudi njeno sočutje ono vseh drugih svetnikov. Marija pa ni žalostna le zato, ker ima svojega mrtvega Sina v naročju, temuč ona je žalostna tudi posebno zavoljo naših

grehov. In ravno to ti kaže podoba žalostne Matere Božje v tej kapelici na Šmarni gori. Milo gleda žalostna Mati Božja grešnika. Obeta mu milost Božjo. Cerkev mu kaže, kakor bi mu rekla: „Tukaj je kraj, kjer Jezus grešnikom deli milosti na moje materine priprosnje!“ Kakor bi Marija prigo-varjala: „Le s skesanim srcem išči milost — v cerkvi jo dobiš!“

Tudi v zunanjem zidu cerkvenem je druga kapelica, sedež Marije kraljice rožni-venske. Na obéh straneh podobe je angelj. To je podoba Marijina, kakršna je v cerkvi v velikem oltarju. Tukaj navadno poklekne vsak romar ter moli in prosi. Moli tudi ti in čutil bodeš v svojem srcu glas, kakor bi ti rekla Marija: „Le pojdi v cerkev, kjer se dele božje milosti!“

Vsled prejetih obilnih in čudežnih mi-losti in dobrot je bila že v trinajstem sto-letju tukaj zidana cerkev, katero so pobožni verniki prav radi in prav pogosto obisko-vali. Stara pisma pripovedujejo, da niso le verniki iz bližnjih in daljnih krajev romali na Šmarno goro, ampak tudi škofje, nad-škofje, patriarhi in celo kardinali so poznali to romarsko cerkev Matere Božje.

Oglejski patriarh Otobon je poslal 16. malega travna leta 1314. pismo na Šmarno goro, v katerem pravi: „Prosil me je pre-

dragi Gregorij, župnik v Vodicah, iz moje škofije, naj potrdim odpustke, katere so podelili moji predniki obiskovalcem cerkve preblažene Device Marije na Šmarni gori. Uslišujem prošnjo ter potrjujem vse odpustke, ki so jih kdaj podelili moji predniki, pa še nove po 40 dni podelim tistim, ki ob zapovedanih Marijinih praznikih pobožno obiščejo cerkev, se potrti in skesani izpovedo in prejmejo presveto Rešnje Telo.“

Že to pismo kaže, kako stara mora biti Božja pot na Šmarni gori, ker je že pred letom 1314. več patrijarhov obiskovalcem te Božje poti delilo odpustke.

Oglejski patrijarh Anton daje v svojem pismu z dne 3. velikega travna leta 1400. obiskovalcem Marije Device na Šmarni gori obširnejše odpustke. Pravi pa tako: „Verniki, ki pobožno obiščejo Marijo na Šmarni gori, zamorejo 40 dni odpustka dobiti v praznik Jezusovega rojstva, novega leta dan, dan sv. treh kraljev, velikonočne praznike, v praznik sv. Rešnjega telesa, sv. Janeza Krstnika, vse Marijine praznike, dneve vseh apostolov, vse nedelje 40danskega posta — če kaj dobrega store tej cerkvi in se vredno pripravijo za odpustke.“

Soltamenski nadškof Janez pravi v svojem pismu z dne 14. velikega travna 1411. leta: „Ker je želja, da bi ljudje spo-

dobno, pobožno in obilno obiskovali cerkev prečiste Device Marije na Šmarni gori v Oglejski škofiji in ji storili kaj dobrega, naj vedo ti obiskovalci in dobrotniki, da morejo dobiti odpustke 'po 100 dni vsako nedeljo celega leta, vse zapovedane praznike in posebno praznike prečiste Device Marije, kadar obišejo cerkev in se vredno pripravijo za odpustke."

Nadalje je neko pismo iz Rima z dne 22. sušca 1475. leta, v katerem je podpisanih deset rimskih kardinalov, ki dajejo za vse čase 100 dni odpustka vsem vernikom, ki obišejo Marijo na Šmarni gori na dan njenega vnebovzetja, na praznik sv. apostolov Filipa in Jakoba, najdenje sv. križa, na dan sv. Florijana in cerkvene obletnice.

Boštjan Nascinben, mali škof in veliki namestnik v Ogleju, je po privoljenju drugega ljubljanskega škofa Krištofa Ravbarja 22. rožnika leta 1499. posvetil dva oltarja, enega na čast sv. Ahaciju, enega na čast sv. Barbari in se je podpisal na Šmarni gori.

Ker so romarji preradi in preobilno hodili od vseh strani na ljubeznivo Šmarno goro, postala je cerkev premajhna. Začeli so torej zidati novo in so vanjo postavili sedem oltarjev, katere je ljubljanski škof Jožef grof Rabatta vse posvetil 2. malega srpana 1673. leta; veliki oltar je posvetil na ime

prečiste Device Marije v nebo vzete. Ukazal je, naj se posvečenje cerkve obhaja vsako leto prvo nedeljo po prazniku sv. apostolov Petra in Pavla.

Verniki pa so od leta do leta prihajali v večjih trumah, tako da je tudi ta cerkev postala ščasoma pretesna obilim množicam, ki so z vedno večjim zaupanjem romale k Mariji na Šmarno goro. Sezidali so celo novo (*ex fundamentis*) v tej obliki, kakoršna je sedaj. V farnem arhivu v Vodicah, kjer so tudi vsa prej omenjena pisma, je zapisano:

„Gospod Jožef Anton Juraj, Vodičan iz Lokarjev, je bil župnik v Vodicah 9 let, to je od leta 1711. do 1720. Umrl je v Naklem kot ondašnji župnik 9. malega travna 1722. On je postavil cerkev Matere Božje na Šmarni gori.“

Ta cerkev ni zidana po kakem čistem zlogu. Bržčas je posneta po cerkvi Matere Božje na Dobrovi, ki je bila dozidana leta 1716. Prezbitarij (prostor pred velikim oltarjem) ima kupulo in tudi ladija ima svojo veliko kupulo. Cerkev je dolga trinajst in pol, široka pa sedem in pol sežnja. Visokost ima prav primerno. Lepo podolgasto-okrogla je, da se od vseh strani lahko vidi veliki oltar in na njem milostna podoba ljube Matere Božje.

Sedanje stanje cerkve je sledeče:

V velikem oltarju stoji podoba Marije, kraljice sv. rožnega venca. Tukaj je starodavna bratovščina svetega rožnega venca, katero je z obilnimi odpustki obdaroval papež Inocenc XIII. dne 14. velikega srpana 1721. leta in papež Benedikt XIV. dne 13. grudna 1740. leta. Prvi oltar na ženski strani je posvečen mnogoterim mučencem, drugi pa sv. Florijanu in sv. Ahaciju. Na moški strani je prvi oltar posvečen sv. Ani, drugi sv. Nikolaju. Cerkev je posvetil Sigismund Feliks grof Schrottenbach, sedemnajsti ljubljanski škof, dne 21. velikega travna leta 1729. Posvetil je tudi nove oltarje, kar je vsekano v kamenito ploščo znotraj v cerkvenem zidu.

V novejšem času je bila ta Marijina cerkev popolnoma prenovljena. Župnik v Vodica, č. g. Jernej Arko, poznejši prošt v Novem mestu, je preskrbel, da je slavni slikar Matevž Langus preslikal vso cerkev. Leta 1842. že je napravil na presni zid veliki oltar in pa malo kupulo nad prezbiterijem. Veličasten je kip Marije Device sredi velikega oltarja. Sedeča Marija drži v naročju svoje nebeško Dete, malega Jezuska. Pri njenem vznožju sta dva angelja. Sedež oklepa lep venec pozlačenih kipov, v katerih so upodobljene petnajstere skriv-

nosti sv. rožnega venca. V kupuli se vidi lepa podoba Marije brez madeža spočete, na eni strani oznanenje angeljevo, na drugi strani Marijina poroka s sv. Jožefom, ki je narejena posebno lepo.

Imenovani umetnik je leta 1846. in 1847. tudi na presno preslikal veliko kupulo nad cerkvijo. Veličastno se Marija dviguje iz svojega groba proti nebu. Pri grobu sta Magdalena in Marta, od strani pa gledajo apostoli strmeč njen slovesni in prečudežni vnebohod. Zgoraj je sv. Trojica, ki vabi Marijo k sebi v večno prebivališče. Mariji nasproti je naša prva mati Eva, pod njo drevo spoznanja, katero ovija zapeljiva kača. Evi na desni je veliki duhoven Melkizedek, ki Bogu daruje kruh in vino; potem je Sara in Abraham z nožem v roki pri svojem sinu Izaku. Dalje je Mojzes s tablama deseterih Božjih zapovedi, njegov brat veliki duhoven Aron s kadilnico, Jozue in kralj David s harpo. Evi na levi je Noe z barko, Jakob na potu, egiptovski Jožef, višji duhoven Heli in Ana, Samuelova mati, potem Caharija, Elizabeta in sv. Janez Krstnik.

V ozadju nad orgljami so krasne podobe mnogih romarjev v kranjski noši, s kranjskimi obrazi, katere podobe bodo oznanjevale še dolgo let, kako so se nosili

leta 1847. ljudje mnogih stanov in krogov na Kranjskem. Najbolj ugaja nekaternikom podoba stare ženice, ki čepi in drži sv. rožni venec v roki.

Govori se, da so te slike slavnega umetnika Langusa lepše od onih v kupuli stolne cerkve v Ljubljani. V stolni cerkvi je bil duh slikarjev omejen, ker se je moral ravnati po poprejšnjih slikah. Na Šmarni gori pa je bil prost in se je lahko prosto-voljno gibal; tudi je kupula na Šmarni gori večja od one v ljubljanski stolni cerkvi. Tako se lahko podobe vrsté in sicer se ovijajo v treh prelepih krogih tako, da je ena vrsta ožja od druge.

Nadalje zaljšajo cerkev dobre orglje in krasen križev pot, katerega je izdelal slavni umetnik Jože Plank na Dunaju leta 1870. Zvonovi pa zares veličastno oznanjujejo čast Božjo in slavo Marijino. Visoko v zraku in bližje svetim nebesom nas kličejo in opominjajo, naj ž njihovimi glasovi dvigujemo dušo in vroče molitve v nebesa, kjer je jedino le naš pravi dom.

Zvonenje je bilo že prej prijetno. Župnik Tomaž Kajdiž je preskrbel za Šmarno goro velikanski zvon, ki je okoli 3000 kilogramov težak. Vlil ga je v Dunajskem Novem-
mestu znani zvonar Ignac Hilcer. Na njem je podoba Matere Božje na Šmarni gori

52 100
488

ter ima pomenljive latinske in slovenske napise. Zadnji je naprimer: Razlagaj zvon — Glasno glasove mile. — Prva misel — da se je ta zvon vlil — je bila prečastitega g. stolnega dekana — Jožefa Zupana. — Pripomogli k delu — častilci Matere Božje — in cerkvena ključarja — Anton Aljaž in Jože Ježek.

Dne 31. velikega travna leta 1874. je pripeljalo 11 parov volov s pripomočjo kakih 200 ljudi izpod gore v dveh urah ta novi velikanski zvon na Šmarno goro. Od takrat se veličastno in glasno, pa vendar milo daleč razlega okoli in vabi in kliče, naj bi vsa srca ljubila in častila Marijo. Razun največjega zvona so še trije manjši. Drugega je vlil Antonio Samassa l. 1838., tretjega Gašpar Franchi v Ljubljani, a četrti je bil vlit leta 1467.

Romar, ki rad častiš Marijo, le hodi rad na Šmarno goro in ne ustraši se strme poti, ki drži do Marijinega svetišča. Prigovarjali so že nekateri, naj bi se naredila na Šmarno goro bolj lagotna cesta. Čeprav bi to ne bilo nemogoče, vendar bi potem bržčas jenjala Božja pot na Šmarno goro, kajti mesto romarjev bi se le gospoda vozila gori za kratek čas in Bogu ter Mariji v nadlego; vsa svetost bi izginila in svetišče bi postalo posvetno veselišče. Naj

torej ljubljena Smarna gora le še bo brez lagotne ceste, da lahko verni in pobožni romarji Bogu in Materi Božji darujejo svoje težavne stopinje in se manj oskruni sveti in častitljivi kraj.

Nikakor pa ni pregrešno, ako si na Šmarni gori dobita duša in telo pomoč in okrepilo, ako se pravično radujeta oko in uho. Ravno prekrasni razgled lahko povzdiguje naše srce k Bogu, da premišljujemo modrost in vsemogočnost Božjo. Saj je pa tudi zares prelep razgled s Šmarne gore. Skoraj pol Kranjske imajo romarji pred očmi. Tamkaj vidiš, kako velikanski Triglav ponosno dviguje svojo trojno glavo; na desni ti kipi Grintavec v nebo, doli pa vidiš široki Kum s sv. Nežo. Uskoki, široki Gorjanci ti zakrivajo Hrvaško, proti jugu se ti uklanja Klek, ponosni Krim, visoki Kurešek, stari Turjak, ribniške in kočevske gore, kraški snežnik, vipavski Nanos, a še drugih mnogoštevilnih hribov gledaš okoli. Kako se ti mora širiti sree, ako zreš po holmeih, gorah in ravninah in gledaš na stotine belih cerkev in cerkvic; okrog 30 farnih cerkev lahko našteješ, a podružnic pa ne bodeš kmalu preštel. Čvetero mest se vidi ne daleč od Šmarne gore, ki leži med Ljubljano, Škofjoloko, Kranjem in Kamnikom. Bistra, višnjevo - zelenkasta

Sava se privije z Gorenjskega proti Šmarni gori ter se mogočno vali naprej proti Čerkušskemu mostu in Dolu; pozdravljat hiti naše slovenske brate mimo mogočnega Kuma na Dolenjsko, na Hrvaško, mimo Bosnije in deloma Srbije, kjer pri Belemgradu izgubi svoje starodavno ime.

Ako si priromal proti večeru na Šmarno goro in si nekoliko oddahneš po opravljeni molitvi v Marijini cerkvi, videl bodeš, kako zahaja ljubo solnce in kako se čarobno poslavlja od narave. Kakor prijatelj prijatelju podaje pri odhodu roko, tako sega rumeno solnce v zapadu še zadnjič s svojimi žarki po visokih hribih in ko se žarki zadnjič zaleskečejo, je po dolinah že davno vse mračno. Veliko veličastnejši in veselejši pa je pogled solnčnega vzhoda. Po dolinah je še vse zavito v nekako tiho, skrivnostno temo, ko goreče solnce že pogleda izza vzhodnih hribov ter s svojo zlato svetlobo obliva vrhunce bližnjih in daljnih gorá.

Kako se pa vrše Božji poti na Šmarno goro v glavnih potezah? Za katere praznike in dneve v letu so podeljeni odpustki, bilo je že povedano v ti knjižici. Ravno tako se je že omenilo, kako preradi romajo Kranjci v velikih trumah na to sveto goro. Pa ne samo verne Kranjce vabi Šmarno-

gorska Marija, tudi iz drugih krajin privabi častilce k sebi. Prebivalci zelene Štajerske prihite na goro povzdigovat roke k nebeški Kraljici. Korošci prihajajo semkaj pred Marijo in polagajo svoje zaupljive prošnje in zahvalnice pred njo. A tudi prebivalci pustega Krasa in kamenite Istre nočejo zaostajati za drugimi Slovenci.

O posebnih priložnostih pridejo ne le posamezni romarji, ampak cele fare s svojimi dušnimi pastirji. Velikonočni torek pride Starološka fara z dvema duhovnikoma polčetrť ure hoda. Ravno ta dan pride tudi fara Ježica s svojim župnikom dve uri hoda. Na svetega Florijana dan priromajo Vodiška, Preddvorska in Smledniška fara s svojimi duhovniki, skupaj torej 14 sosesk, izmed katerih imajo nekatere po pet ur hoda.

Binkoštni torek priroma na Šmarno goro starodavna mati mnogih duhovnij ljubljanske okolice, to je iz Ljubljane Šentpeterska fara, ki jo spremljata dva duhovnika. Tudi Černuška fara s svojim župnikom in stara fara Naklo prideta ta dan.

Kvaterno sredo pred praznikom presvete Trojice pošilja fara Stranje, odstranjena od Šmarne gore kakih pet ur, svoje ljudi z domačim dušnim pastirjem na goro. Drugi dan malega srpana, na god obisko-

III. naslednje po veliki noči so nekaj romali, Trnovski
 Brezje, na Šmarno goro. To se je kladala Trnovska cer-
 kev, stonli so Trnovčani neke obljube, da pojdejo
 na božjo vanja Marije Device, priromajo Sorški fa-
 pod 20 rani dve uri daleč s svojim duhovnikom.
 Leto 24 Ta dan pride tudi fara Mavčiče istotako z
 Sinamo dušnim pastirjem. Na sv. Ane dan pride
 goro, 30 z duhovnikom fara Preska, ki je dve uri
 go na 30 daleč. Fara Trnovska iz Ljubljane priroma
 boro, 3 z dvema duhovnikoma vsako leto po mali
 na žalestve Gospojnici na nedoločen dan. Iz bližnjih
 goro, 4 far, iz Šmartna pod Šmarno goro in pa iz
 Sinamo Št. Vida imajo skoraj vse soseske svoje
 goro 20 letne poljske in urne sv. maše na gori,
 kladali, kamor pridejo s svojimi duhovniki.
 po rožno- Največji shodi pa so: Velikonočni
 veni hi nevelji pondeljek in torek, sv. Florijana dan, prva
 ko se žpe nedelja po prazniku sv. Petra in Pavla,
 Karan ope sv. Ane dan, velika in mala Gospojnica,
 šal, neka nedelja sv. rožnega venca in pondeljek.
 la, 20 tudi Ta pondeljek je sklep velikih shodov;
 skupaj itakrat je veliko sv. maš in velike bilije za
 romarje pokojne brate in sestre iz bratovščine sv.
 Trnovce, rožnega venca.
 /, povevala
 16, 1908 Kaj vse te ljudi in še brezštevilno
 Marija drugih romarjev vleče na Šmarno goro,
 Urbanija pač ni težko zadeti. Vsi smo v solzni do-
 III. ned. po lini in dušne in telesne nadloge nas tarejo
 vel. noči dan na dan, nas vse, ki smo zapuščeni
 to ineli Evini otroci. Kar nam je naša prva mati
 xabini nakopala zla in nadlog — tega bremena
 se. mati se želimo po možnosti otresti in zato se
 na Sinami zatekamo h naši drugi Materi, ki nam
 gori /: povevala 29. Fr. Jakobč in Fr. Tobiš dne 10/4 1900. /

more pomagati v stiskah in nadlogah. Pri njej iščemo pomoči, iščemo tolažbe. Dobro vemo vsi, da je tudi Marija živela tu na zemlji in da je okusila vse bridkosti in težave tega sveta. Ona je srečno dovršila tek svojega življenja in polna zasluženja in svetih čednosti je šla v nebesa k svojemu Sinu, kjer kraljuje zdaj kot kraljica nebes in zemlje. Kot taka pa je tudi naša Mati, ki ni pozabila in zapustila nas ubogih sirot; ona se milostljivo ozira v to solzno dolino na nas uboge reve. Kar pa posebno razodeva njeno materino ljubezen do nas, to je njena prečudežna skrb, da si je izvolila tukaj na zemlji kraje, kjer hoče biti posebno prošena in češčena. Tukaj nam preobilno izkazuje svojo radodarnost in materino ljubezen.

Že od starodavnih časov romajo zvesti Marijini otroci na razne kraje, ki so posvečeni nebeški Materi. Azijci romajo na Karmeljsko goro, Afrikanci v Kartago, Etijopci v Kazino, jutranji Indijci v Kalkuto, Meliopar in Šentgoar, Portugalci k svoji nazareški Mariji, Španjolci na goro Monte serrato, Angleži v Linkoln, Francozi posebno v Lurd, Rimljani v svojo mogočno cerkev Marije Snežnice, Lahi v svojo sveto Loreto, Nemci v svoj Einsiedeln, Čehi v Staro Boleslav in Poljaki

v svoj Čenstohov. Tako ima vsaka dežela, ima vsak narod svoje kraje, katere si je Božja Mati večinoma sama izvolila na prečudežen način, na katerih posebnih krajih deli svojim ljubljenim otrokom velike in posebne milosti.

Dobrote in milosti, ki jih preblazena Devica Marija deli na svojih izvoljenih krajih, izpričujejo očitno, kako so resnične besede, ki jih je Marija govorila pri svoji teti Elizabeti, kateri je rekla: „Odsihdob me bodo blagrovali vsi narodi na zemlji“. To ne pričajo le vse Mariji posvečene cerkve in njena Božja pota, to pričajo vsi narodi, vse dežele, vsa mesta in vasi. Devetnajst sto let je že skoraj preteklo; kraljstva in mesta, mogočni rodovi so prešli in se pogreznili v pozabljivost — ljubezen do Marije, naše mile Matere, pa le še raste, cvete in se množi. Poglavarji sv. katoliške cerkve, kardinali, škofje in mašniki, cesarji, kralji in knezi, učenjaki in umetniki, ubožci in bogatini, mladi in stari, vsi rodovi in narodi vesoljnega sveta hvalijo in častijo preblazeno Devico in Mater Marijo.

Vseh dobrot in milosti, katere so že pobožni romarji prejeli na Šmarni gori, ni mogoče popisati. Koliko grešnikov je tukaj dobilo pravo spoznanje in se je resnično spreobrnilo. Koliko bolnikov, koliko med

njimi že umirajočih, se je zateklo k Mariji na Šmarno goro in ozdraveli so. Koliko jih je že dobilo tukaj pri Mariji tolažbe in trdnosti, da so potem ložje in v Božji volji prenašali svoje bridkosti in težave. Mnogo vojakov je prišlo k Mariji, priporočilo se ji in srečno so se vrnili iz vojske nazaj, a drugi so okrog njih padali na levi in na desni.

Da so se na Šmarni gori res godili čudeži, to pričajo mnogotera znamenja, ki jih hvaležni romarji donášajo na goro ter jih razpostavljajo v cerkvi. Ta znamenja pripovedujejo, da so bili ti in oni rešeni te ali one bolezni, te ali one telesne ali duševne nadloge.

Šmarna gora je podružnica čez 700 let stare Vodiške fare, ki je znamenita zavoljo lepe ravnine in rodovitnega polja. Ona ima razun te Božje poti še tri romarske cerkve, namreč sv. Tilna v Repnjah, Device Marije Podturnom in sv. Lucije na Skaručini. Vendar ima Šmarna gora že od leta 1768. svojega mašnika, da Marijini romarji vsak čas lahko opravijo svojo pobožnost.

Najboljše sklenem to knjižico z besedami, katere je zapisal č. g. Anton Namré, župnik v Šmartnu, v svojem popisu Šmarne gore in po katerem je posneta ta knjižica:

Pobožni slovenski romarji, dragi rojaki!
 Le radi hodite in se zatekajte v svojih
 nadlogah na prijetno Šmarno goro k ne-
 beški Kraljici, kamor vas vabi prijazni
 kraj, veličastna cerkev in vas kliče mo-
 gočno, premilo zvonenje! Hvalite Marijo,
 da si je izvolila v sredi med nami poseben
 sedež svojih materinih milosti. Spoznavajte
 velike dobrote, ki se vam ponujajo tukaj;
 in vedite, dokler bode božjepotna cerkev
 stala in se bodo brale v cerkvi besede Si-
 rahovih bukev: „Jaz sem mati čiste lju-
 bezni, pri meni je vsa milost“ — tako
 dolgo bo tudi na Šmarni gori vernim ro-
 marjem delila dušno in telesno pomoč
 naša milostljiva, dobrotljiva, sladka Devica
 Marija.

Šmarina gora. Ž(ari). Žg. Danica 1883 str. 259 in
 260

Na Šmarni gori /: novi sv. Anton: / ib. 1890 str.
 172.

sv. jobota na Šmarni gori /: Žg. D. 1896 str. 214/

Šmarne gore /: Žg. D. 1897 str. 13:/

" " " /: " " 1898 " 12:/

V založbi

Antona Turk-a

knjigarja v Ljubljani, Dunajska cesta št. 5

se dobivajo sledeče knjige:

Marjetica. Idila. Spisal A. Koder, 246 str. Cena 1 K.

Zlatarjevo zlato. A. Šenoa. Historična povest. 326 str.
Cena 1 K 80 v.

Zmaj iz Bosne. I. E. Tomić. Povest iz Bosenske zgodovine. 256 str. Cena 1 K.

Materina žrtev. Pripovedka iz Dalmacije. Cena 1 K.

Gozdovnik. Spisal H. Majar. I. del 1 K, II. del 80 v.

Princ Evgenij Savojski, slavni junak in vojskovodja avstrijski, 78 strani. Cena 48 v.

Andrej Hofer, junaški vodja Tirolcev l. 1809, III. pre-
narejeni in pomnoženi natisek. Cena 80 v.

Fran baron Trenk, vodja hrvatskih pandurov. 80 strani.
Cena 40 v.

Viljem baron Tegetthof, zmagovalec na morju l. 1866.
103 strani. Cena 60 v.

Burska vojska, 92 strani. S podobami. Cena 60 v.

Beneška vedeževalka ali prokletstvo in blagoslov.
65 strani. Cena 40 v.

Skozi širno Indijo. Povest. Cena 80 v.

Na indijskih otokih. Povest. Cena 70 v.

Mrtvi gostač. Cena 40 v.

Ciganova osveta. 65 strani. Cena 40 v.

Hedvika, banditova nevesta. 78 strani. Cena 40 v.

Cvetina borograjska. S podobami. 128 str. Cena 80 v.

Slovenski šaljivec. Spisal Silvester Košutnik. Cena:
I. in II. del po 60 v.

Srečolovec. Spisal H. Majar, 84 strani. Cena 40 v.

Pravljice. Spisal H. Majar, 84 strani. Cena 40 v.

Cvetke. Spisal H. Majar, 72 strani. Cena 40 v.

Štiri povesti. 82 strani. Cena 40 v.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJI (17U: (17UNICA

00000463076

Cena 30 v.
stnih potrebah in
neginje slovenske,

Cena 32 v.
kratkočasnih spre-

proračun iz stare
do vezan 80 v.

Bozja pri Mariboru, jezero na Bledem jezeru. 32 str.
Cena 24 v.

Ave Marija. S podobami. Cena 20 v.

Mala pesmarica, zbirka najpriljubljenejših pesmi.
100 strani. Cena 70 v.

Mali slovensko-nemški in nemško-slovenski slovar.
Cena nevezan 1 K 20 v., vezan 1 K 80 v.

Kubična knjižica za rezan, tesan in okrogel les.
Cena v platno vezana 2 K 50 v.

Nova kubična knjiga za novo metersko mero. 200 str.
Cena 5 K.

Nova velika sanjska knjiga. S podobami. Cena 60 v.
Sanje v podobah. Cena 30 v.

Spisovnik ljubavnih in ženitovanjskih pisem. 120 str.
Cena 60 v.

Nove krasne razglednice, Šmarne gore, Medvod, Rož-
nika, Fužin itd.

„Narodna gorenjska noša“, komad 10 v.; razproda-
jalcem v večjih množinah znatno ceneje.

Muzikalije: „Buri pridejo“ za glasovir in citre.
Cena 1 K.

Spretna kuharica. 230 strani. Cena 1 K 60 v.

Priporočam svojo dobro urejeno

—>◇ **knjigoveznico** ◇—

za vezanje knjig ter izvršujem lepo, hitro in po ceni.

Vnanja naročila se točno izvršujejo.

Spoštovanjem **Anton Turk.**